

Vasi Rădulescu

MEDICINA POVESTITĂ

Despre inima ta

Readers Do Good, București, 2019
www.readersdogood.ro

Pare greu de crezut, dar te-ai născut din alipirea a două celule care aveau în ele toate ingredientele unei dezvoltări fascinante. Ele știau exact ce trebuie să devină, unindu-se în una, iar de aici în aproape 37 de trilioane. Din ceva care abia se zărește cu ochiul liber, un organism uman complet în formă și funcție apare, la început dependent de uterul matern, apoi independent în natură, liber să absoarbă informații, să învețe, să greșească, să iubească, să exploreze lumea-n lung și-n lat, să strângă povești. La debut, nici urmă de inimă. Organele și sistemele reprezintă evoluții ale unor muguri germinativi, iar la cord există o particularitate interesantă.

Considerăm în trăirea noastră că există o antiteză între creier și inimă, că primul e un organ rațional, rece, iar al doilea unul sentimental, cald. Că se luptă între ele și greu mai găsim echilibrul. În realitate, dincolo de metafore, există o sinergie între creier și inimă, cum de altfel avem între toate organele din corp. Ele sunt strâns îmbrățișate între ele și, dacă unul se dă peste cap, poate genera stricăciuni și-n

celealte, ca-ntr-un efect de cascădă. Ne dorim armonia, o luăm ca un bun absolut, dar nici prin gând nu ne trece că felul în care interacționăm cu lumea, viciile noastre, precum și zestrea genetică ne pot conduce la dizarmonii producătoare de mari suferințe. Tocmai de aceea avem nevoie de grija, să învățăm să ne iubim, să ne descoperim, să ne informăm eficient mereu, să ne ocrotim inimile și tot restul corpului, dar și extensia psihică, atât de importantă și, din păcate, tot mai fragilă în timpurile curente.

Inima se naște în cap, chiar lângă creier. Mugurașii lor stau unul lângă altul, în extremitatea cefalică a embrionului. Inima începe să bată chiar din prima lună și nu se mai oprește până la finalul vieții. Ea părăsește creierul, coboară ușor spre torace, luându-și locul chiar pe centrul său, cu vârful orientat spre stânga. Antagonismul nu este prezent în anatomie: legăturile rămân mereu. Chiar dacă inima are un sistem propriu prin care își autogenerază bătăile, creierul păstrează un control prin sistemele nervoase, două la număr, denumite simpatic și parasimpatice, precum și printr-o serie de substanțe. Nu avem niciun fundament prin care putem accepta că inima deține roluri directe în componenta sentimentală sau că encefalul ar fi exclusiv rațional. Lucrurile nu stau deloc așa.

Cercetările au arătat că inima nu naște iubirea (cocktailul de substanțe și sentimente își are sursa tot în creier), iar creierul nu e pur rațional (vom vedea mai pe larg un capitol dedicat iubirii, cu circuitele care sunt inhibate sau exacerbate).

După ziua 20 de viață embrionară și până când murim, inima bate de aproximativ 100.000 de ori în fiecare zi, trimițând sângele în tot corpul, într-o rețea care măsoară cu totul cam 100.000 de kilometri. Da, ați citit bine, atât au toate venele și arterele, puse cap la cap.

Medicina per se este rece, plină de termeni complecși, de nume proprii, de mecanisme. Am preferat să o povestesc simplu, să o completez cu povești trăite alături de pacienți, în consulturi cronice, pașnice, sau în găzzi grele, pline de urgențe. Am considerat că-n inima mea am acumulat povești cu duiumul și acum trebuie să le scot, să inspir și învăț pe alții, într-un act altruist extrem de necesar. Dați-mi voie, dincolo de cele scrise mai sus, să consider că putem păstra metaforele, că putem lega inima de iubire și povești. Nu se supără nimeni. Din contră.

O inimă de 103 ani

- Dumneata câți ani ai?
- Am 30!
- Aoleu, Tânăr mai eşti. Eu am 73.
- Mulți înainte! Să fiți sănătoasă!
- Am 73 peste cei 30 ai tăi...

M-am dus imediat să mă uit peste fișă proaspătă de internare. Avea, într-adevăr, 103 ani. Arăta cam de 70, iar asta mi se părea ciudat, misterios. Încercasem mai demult să plămădesc un fel de studiu, nimic științific pur, ci doar să analizez pacienții de peste 80 de ani, ca să descopăr niște secrete ale longevității lor. Studiul meu, cu notițe luate riguros în carnețel, mi-a adus în straturile superioare ale cortexului niște elemente interesante. Pacienții trecuți lejer de 80 de ani, în marea lor majoritate, erau la o masă corporală optimă, se mențineau activi fizic, își utilizau încă foarte mult creierele, se alimentau cu moderație, erau înconjurați de oameni dragi cu care comunicau îndelung și nu prea aveau vicii, iar aici mă refer îndeosebi la fumat. Am vrut să sap mai adânc, să văd dacă nu cumva e mai mult de atât, pentru că mi se părea cam simplu să te

Respect p[er]occupi de 4-5 piloni ai vieții și hop, să ajungi la peste 80 sau 90 de ani. Trebuia să fie mai mult. Începeam să-mi îndrept ochii asupra doamnei din două perspective, una a medicului care trebuie să se ocupe de o tulburare a inimii, alta tot a medicului, dar nu doar atât, ci mai degrabă a unui om curios să afle un secret. E cineva care nu îndrăgește secretele vieții? Nu voi spune ale fericirii, că nu cred în curse ubicue, mirobolante, roz. Viața e o călătorie cu bune și rele, cu bucurii și suferințe, cu lecții, iar tocmai acest amestec e o fericire pe care trebuie să-o îmbrățișăm cu recunoștință.

Stricto sensu, o fibrilație atrială e atunci când atrile, cele două camere superioare ale inimii, sunt bombardate de impulsuri electrice și bat mult mai repede decât ar trebui. În mod fiziologic - unii chiar spun că-n inimă se află un mic creier - impulsul electric se naște într-un nod din peretele atrialului drept, din niște celule care îl pot genera spontan, de asta și spuneam la început că inima poate funcționa fără creierul mare. Acest curent electric străbate dirijat întreg cordul și-l face să se contracte cu mișcări precise, formând o pompă al cărei scop principal este să trimită sângele în tot corpul. Uneori, centri diferenți aflați în afara celui fiziologic, numit și sinusul, încep să descarce și ei impulsuri,

zăpăcind inima. În fibrilația atrială, camerele superioare bat de 400 - 600 de ori pe minut, de unde și numele de fibrilație (ele nici nu se mai contractă, ci doar fibrilează, tremură rapid). Dacă toate impulsurile ar merge spre ventriculi, cele două camere inferioare, fiind transmise către aceștia în raport 1:1, ar fi dezastru! Un ventricul, dacă s-ar contracta de 400 - 600 de ori pe minut, nici nu ar mai putea trimite sânge în corp, s-ardezorganiza, ar fi ca atunci când pedalăm la o bicicletă, prindem viteza, pierdem controlul pedalelor, iar când vrem să pedalăm iar dăm în gol. S-ar intra într-un cerc vicios cumplit, pentru că frecvența atât de ridicată ar compromite masiv și consumul de oxigen, umplerea normală cu sânge, practic toată funcția armonioasă a inimii. Noroc că natura e mai intelligentă, slavă cerului! Atriile sunt separate electric de ventriculi, comunicând printr-o poartă sigură, numită nod atrioventricular (se cheamă așa pentru că este între atrii și ventriculi, logic). Acest al doilea gardian blochează impulsurile suplimentare și transmite doar câteva, în raport variabil. Dacă de sus îi vin 400 - 600 de impulsuri, el transmite 50, 90, 130, 170, practic un număr variabil depinzând de mai mulți factori. Fibrilația poate fi convertită la ritmul normal cu medicație, soc electric extern sau uneori spontan. De multe ori nu se poate

Respect pconverti, iar pacienții rămân în fibrilație pentru mult timp, având de respectat mai multe lucruri: să ia pastile care mențin bătăile ventriculare la un regim acceptabil și să ia un tratament special, anticoagulant, pentru a împiedica formarea de cheaguri de sânge în atrii. Camerele superioare bătând atât de repede, practic tremurând, prezintă segmente cu stază sanguină, adică unde săngele practic stă, iar în doar câteva ore se pot forma cheaguri, care dacă pleacă de acolo, pot da stricăciuni majore în corp! Un pacient în fibrilație va face consulturi riguroase, își va lua cu sfîrșenie medicația, va monitoriza terapia anticoagulantă, va avea grijă maximă la săngerări. Închid momentan explicația și revin la doamna R. Avea o gingăsie în fiecare gest, de parcă mângâia toată lumea cu degetele. Era liniștit ca un lac de munte, chiar cu tulburarea de ritm în care se afla. Părea că nu-i periclitează nimic calmul desăvârșit. Dar se și juca, uneori doar din vorbe.

- Nu-mi place cum îți șade cu barbă.
- Aoleu. Gata, o dau jos mâine.
- Aşa. Te arată neîngrijit acum.

M-am conformat și, când am revăzut-o a doua zi, se convertise în ritmul normal al inimii. Făcea gimnastică lângă pat, eu am trecut spre

biroul amplasat în centrul salonului, cu foile de observație în mână.

- Vai, dumneata chiar te-ai bărbierit.
- Aşa mi s-a poruncit.
- Nu-mi place cum îți stă. Te arată prea copil.

Zilele au zburat, copilul și-a văzut de pacienți și-a venit momentul să facă o externare, într-o dimineață de vineri. Când să completeze acolo anul nașterii, cu greu i-a venit să credă că e 1909. Dar aşa era. L-a scris cu emoție și-ntr-o jumătate de ceas a pasat actele nepoatei doamnei R., în vîrstă de aproape șase decenii. Timpul, pentru unii oameni, e o variabilă banală. Ei nu par a ține cont de el, iar el nu pare a-i deranja prea tare.

Pare greu de crezut că un organ atât de mic e capabil să țină în funcțiune un corp atât de mare, plin de sisteme complexe care au nevoie continuă de un schimb de gaze și substanțe, schimb care se efectuează prin intermediul săngelui circulant, sânge care este practic pompat non-stop de către inimă, într-un circuit total care se întinde pe 100.000 de kilometri, adunând absolut toate vasele de tip venos sau arterial. Povesteam despre originea inimii și cum ea începe să bată încă din prima lună de viață intrauterină, când nici nu este complet dezvoltată. Își ia locul definitiv pe centrul toracelui, între cei doi lobi pulmonari, modificându-și structura treptat, până la forma ei matură, cu baza orientată superior (spre gât) și vârful inferior (spre abdomen) și spre stânga, chiar ciocâñind în peretele toracic la fiecare contracție, în ceea ce se cheamă șoc apexian (puteți simți ușor dacă plasați palma pe linia medioclaviculară stângă, în spațiul cinci intercostal, cam sub mamelon - percepeti aici o zonă cât un bănuț unde inima împinge toracele, acela este șocul apexian). Cordul nu este pe

stânga, ci pe centru. Deține patru camere, două superioare, respectiv două inferioare. Cele superioare se numesc atrii, pentru că sunt ca niște deschideri, foaiere spre camerele inferioare, numite ventriculi. Există un atriu stâng în care ajunge sângele de la plămâni, încărcat cu oxigen, respectiv un atriu drept în care ajunge sângele din tot corpul, bogat în dioxid de carbon ce trebuie eliminat. Atriile au peretei musculari relativ subțiri, de doar câțiva milimetri, dar sunt capabile să se contracte în aşa-numitele sistole atriale, suficient pentru a ajuta la împingerea unei cantități de sânge spre ventriculi (cam 20 - 30%, restul ajunge în ventriculi printr-un efect de suctions dat de relaxarea ventriculară - imaginați-vă aici o sticlă de plastic care, după ce este presată, revenind la starea ei inițială, trage aer). Pe lângă funcția contractilă, atrile mai joacă rol de rezervor sanguin, dar și de conducere a impulsurilor electrice, după cum am menționat la exemplul cu fibrilația pacientei de 103 ani. Fiecare are câte un apendice, o extensie numită popular urechiușă.

În atriuul drept ia naștere, spontan, impulsul electric răspunzător de mecanica fină, atent coordonată, a inimii. Un mănunchi de celule strânse într-un nodul mărunt (sinoatrial) se depolarizează spontan, de unde și expresia